

ANTONY ΝΤΟΡ

ΟΛΟ ΤΟ ΦΩΣ ΠΟΥ  
ΔΕΝ ΜΠΟΡΟΥΜΕ  
ΝΑ ΔΟΥΜΕ

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

ΒΡΑΒΕΙΟ PULITZER 2015

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΝΙΝΑ ΜΠΟΥΡΗ



ΕΚΔΟΣΕΙΣ  
ΠΑΤΑΚΗ

ANTONY NTOP

Όλο το φως που  
δεν μπορούμε να δούμε

μυθιστόρημα

*Μετάφραση από τα αγγλικά*

NINA ΜΠΟΥΡΗ



ΕΚΔΟΣΕΙΣ  
ΠΑΤΑΚΗ

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις της ελληνικής νομοθεσίας (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως άνευ γραπτής αδείας του εκδότη η κατά οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο (ηλεκτρονικό, μηχανικό ή άλλο) αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

Εκδόσεις Πατάκη – Ξένη λογοτεχνία

Σύγχρονη ξένη λογοτεχνία – 353

Άντονυ Ντορ, *Όλο το φως που δεν μπορούμε να δούμε*

Τίτλος πρωτοτύπου: *All the light we cannot see*

Μετάφραση: Νίνα Μπούρη

Υπεύθυνος έκδοσης: Κώστας Γιαννόπουλος

Επιμέλεια, διορθώσεις: Στέλλα Τσάλα

Σελιδοποίηση: ΦΑΣΜΑ ΑΦΟΙ Καπένη Κ. & Α. Ο.Ε.

Φιλμ, μοντάζ: Κέντρο Γρήγορης Εκτύπωσης

Copyright© Anthony Doerr, 2014

Copyright© για την ελληνική γλώσσα, Σ. Πατάκης Α.Ε.Ε.Δ.Ε.

(Εκδόσεις Πατάκη), 2014

Πρώτη έκδοση στην αγγλική γλώσσα από τις εκδόσεις Fourth Estate

Λονδίνο, 2014

Πρώτη έκδοση στην ελληνική γλώσσα από τις Εκδόσεις Πατάκη,

Αθήνα, Μάιος 2016

Κ.Ε.Τ. 9647 Κ.Ε.Π. 384/16

ISBN 978-960-16-6380-7



ΠΑΝΑΓΗ ΤΣΑΛΔΑΡΗ (ΠΡΩΗΝ ΠΕΙΡΑΙΩΣ) 38, 104 37 ΑΘΗΝΑ.

ΤΗΛ.: 210.36.50.000, 801.100.2665, 210.52.05.600, ΦΑΞ: 210.36.50.069

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ΕΜΜ. ΜΠΕΝΑΚΗ 16, 106 78 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ.: 210.38.31.078

ΥΠΟΚ/ΜΑ: ΚΟΡΥΤΣΑΣ (ΤΕΡΜΑ ΠΟΝΤΟΥ – ΠΕΡΙΟΧΗ Β' ΚΤΕΟ), 57009 ΚΑΛΟΧΩΡΙ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ,

ΤΗΛ.: 2310.70.63.54, 2310.70.67.15, 2310.75.51.75, ΦΑΞ: 2310.70.63.55

Web site: <http://www.patakis.gr> • e-mail: [info@patakis.gr](mailto:info@patakis.gr), [sales@patakis.gr](mailto:sales@patakis.gr)

*Για τη Γουέντι Γουάιλ*  
1940-2012

Τον Αύγουστο του 1944, η ιστορική, οχυρωμένη πόλη του Σαιν Μαλό, το πιο λαμπρό πετράδι της Σμαραγδένιας Ακτής της γαλλικής Βρετανίας, καταστράφηκε σχεδόν ολοσχερώς από τη φωτιά... Από τα 865 κτίρια που βρίσκονταν εντός των τειχών έμειναν όρθια μόλις 182, και όλα υπέστησαν ως έναν βαθμό φθορές.

ΦΙΛΙΠ ΜΠΕΚ

Θα είχε σταθεί αδύνατο να αποκτήσουμε δύναμη και να τη χρησιμοποιήσουμε όπως την έχουμε χρησιμοποιήσει εάν δεν υπήρχε το ραδιόφωνο.

ΓΙΟΖΕΦ ΓΚΕΜΠΕΛΣ

*Μηδέν*



7 Αυγούστου 1944

## Φυλλάδια

ΠΕΦΤΟΥΝ ΤΟ ΣΟΥΡΟΥΠΟ σαν βροχή από τον ουρανό. Πετάνε πάνω από τους προμαχώνες, κατακυλάνε στις σκεπές, φτερουγίζουν στα φαράγγια ανάμεσα στα σπίτια. Έχουν γεμίσει δρόμους ολόκληρους, και στροβιλίζονται κατάλευκα πάνω στις πλάκες. *Επείγον μήνυμα προς τους κατοίκους αυτής της πόλης, γράφουν. Αναχωρήστε αμέσως για την ύπαιθρο.*

Η παλίρροια ανεβαίνει. Η σελήνη μετεωρίζεται, μικρή, κίτρινη και αμφίκυρτη. Πάνω στις στέγες των παραλιακών ξενοδοχείων στα ανατολικά και στους κήπους από πίσω τους πέντ' έξι αμερικανικές μονάδες πυροβολικού ρίχνουν εμπρηστικά βλήματα στις μπούκες των ολμοβόλων.

## Βομβαρδιστικά

ΠΕΡΝΟΥΝ ΤΗ ΜΑΓΧΗ ΜΕΣΑΝΥΧΤΑ. Είναι δώδεκα και έχουν ονόματα από τραγούδια: *Στάρνταστ και Στόρμυ Γουέδερ και Ιν δε Μουντ και Πίστολ-Πάκιν' Μάμα*. Η θάλασσα γλιστράει από κάτω τους, κατάστικτη από τα αμέτρητα σιρίτια των λευκών αφρών των κυμάτων. Σύντομα οι πλοηγοί διακρίνουν τις χαμηλές φεγγαροφώτιστες μάζες των νησιών που απλώνονται στον ορίζοντα.

Η Γαλλία.

Η ενδοσυνεννόηση κροταλίζει. Προσεκτικά, νωχελικά σχεδόν, τα βομβαρδιστικά κατεβαίνουν σε χαμηλότερο ύψος. Νήματα κόκκινου φωτός υψώνονται από τα αντιαεροπορικά πυροβολεία κατά μήκος της ακτής. Εμφανίζονται σκοτεινά, κατεστραμμένα πλοία, βυθισμένα από τους ναύτες τους ή από εχθρικά πυρά, ένα απ' αυτά έχει χάσει την παρειά του, ένα άλλο τρεμοσβήνει ενώ καίγεται. Σ' ένα από τα νησιά πανικόβλητα πρόβατα τρέχουν ξέφρενα ανάμεσα στους βράχους.

Μέσα σε κάθε αεροπλάνο ένας βομβαρδιστής κοιτάζει από το παράθυρο διόπτρευσης και μετράει ως το είκοσι. Τέσσερα, πέντε, έξι, επτά. Στα μάτια των βομβαρδιστών η οχυρωμένη πόλη πάνω στο γρανιτένιο ακρωτήριο που κοντοζυγώνει μοιάζει με σάπιο δόντι, με κάτι μαύρο και επικίνδυνο, ένα τελευταίο απόστημα που πρέπει να σπάσει.



## Το κορίτσι

ΣΕ ΜΙΑ ΑΚΡΗ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ, μέσα σε ένα ψηλό, στενό οίκημα στον αριθμό 4 της οδού Βομπορέλ, στον πέμπτο και τελευταίο όροφο, μια αόμματη δεκαεξάχρονη που λέγεται Μαρί Λορ Λεμπλάν σκύβει γονατιστή πάνω από ένα χαμηλό τραπέζι που καλύπτεται εξ ολοκλήρου από μια μακέτα. Η μακέτα είναι μια μινιατούρα της πόλης όπου βρίσκεται και περιέχει μικρογραφίες των εκατοντάδων σπιτιών, καταστημάτων και ξενοδοχείων που περικλείονται στα τείχη της. Ο καθεδρικός με το διάτρητο βέλος του, ο ογκώδης παλιός Πύργος του Σαιν Μαλό και σειρές από παραθαλάσσια μέγαρα με τις καμινάδες τους. Μια λεπτή ξύλινη προβλήτα εκτείνεται τοξωτά από μια παραλία που ονομάζεται Πλαζ ντι Μολ· ένα ντελικάτο δικτυωτό καφασωτό αφιδώνεται πάνω από την ψαραγορά· λιλιπούτεια παγκάκια, τα πιο μικρά σαν κουκούτσια μήλων, διαστίζουν τις μικροσκοπικές δημόσιες πλατείες.

Η Μαρί Λορ διατρέχει με τα ακροδάχτυλά της το στηθαίο των επάλξεων που έχει πλάτος ένα εκατοστό, σχηματίζοντας ένα ακανόνιστο αστέρι γύρω από τη μακέτα. Βρίσκει το άνοιγμα πάνω στα τείχη όπου τα τέσσερα κανόνια είναι στραμμένα προς τη θάλασσα.

«Ο Ολλανδικός Προμαχώνας» ψιθυρίζει, και τα δάχτυλά της κατεβαίνουν τη σκαλίτσα. «Οδός Κορντιέρ. Οδός Ζακ Καρτιέ».

Σε μια γωνιά του δωματίου βρίσκονται δύο μεταλλικοί κουβάδες ξέχειλοι με νερό. Να τους γεμίζεις, την έχει ορμηνέψει ο θεός της, όποτε μπορείς. Και την μπανιέρα του δεύτερου πατώματος. Ποιος ξέρει πότε θα κοπεί πάλι το νερό.

Τα δάχτυλά της επιστρέφουν στο βέλος του καθεδρικού. Πηγαίνουν στην Πύλη της Ντινάν. Όλο το βράδυ περιδιάβαινε με τα δάχτυλά της τη μακέτα περιμένοντας τον αδερφό του παππού της, τον θείο Ετιέν, ιδιοκτήτη αυτού του σπιτιού, που βγήκε χτες το βράδυ ενώ εκείνη κοιμόταν και δεν έχει επιστρέψει ακόμα. Και τώρα έγινε πάλι νύχτα, άλλη μια περιστροφή του ρολογιού, και όλη η γειτονιά είναι ήσυχη, μα αυτή δεν μπορεί να κοιμηθεί.

Ακούει τα βομβαρδιστικά μόλις φτάνουν στα πέντε χιλιόμετρα. Σαν παράσιτα που αυξάνονται. Σαν βουητό μέσα σε κοχύλι.

Μόλις ανοίγει το παράθυρο της κρεβατοκάμαρας ο ήχος των αεροπλάνων γίνεται πιο δυνατός. Κατά τα άλλα η νύχτα είναι τρομερά σιωπηλή: ούτε μηχανές, ούτε φωνές, ούτε φασαρία. Ούτε σειρήνες. Ούτε βήματα στα πλακόστρωτα. Ούτε καν γλάροι. Μόνο η παλίρροια, ένα τετράγωνο μακριά και πέντε ορφους πιο κάτω, που παφλάζει στα ριζά των τειχών της πόλης.

Και κάτι ακόμα.

Κάτι που κροταλίζει απαλά, πολύ κοντά. Ανοίγει το αριστερό παντζούρι και περνάει τα δάχτυλά της πάνω από τις γρίλιες του δεξιού. Εκεί έχει πιαστεί ένα φύλλο χαρτί.

Το φέρνει στη μύτη της. Μυρίζει φρέσκο μελάνι. Βενζίνη ίσως. Το χαρτί είναι κολλαριστό· δεν έχει μείνει πολλή ώρα έξω.

Η Μαρί Λορ διστάζει στο παράθυρο με τα καλτωμένα πόδια της, την κρεβατοκάμαρα πίσω της, τα κοχύλια που είναι παραταγμένα πάνω στο ερμάρι, τα βότσαλα στις άκρες του πατώματος. Το μπαστούνι της είναι όρθιο στη γωνία· ένα μεγάλο μυθιστόρημα σε γραφή Μπράιγ περιμένει αναποδογυρισμένο πάνω στο κρεβάτι. Το βουητό των αεροπλάνων δυναμώνει.

## Το αγόρι

ΠΕΝΤΕ ΔΡΟΜΟΥΣ ΠΙΟ ΒΟΡΕΙΑ, ένας δεκαοχτάχρονος Γερμανός στρατιώτης με κάτασπρα μαλλιά που λέγεται Βέρνερ Πφέννιχ ξυπνάει από έναν αγνό συγκεκριμένο βόμβο. Λίγο πιο δυνατό από γουργουρητό. Σαν μύγες που χτυπούν απαλά ένα απόμακρο τζάμι.

Πού βρίσκεται; Η γλυκιά, αμυδρά χημική μυρωδιά του λαδιού για τα όπλα· το ακατέργαστο ξύλο των καινούριων κιβωτίων για τα πυρομαχικά· η μυρωδιά ναφθαλίνης από τα παλιά κλινοσκεπάσματα – είναι στο ξενοδοχείο. Φυσικά. L'hôtel des Abeilles, το Ξενοδοχείο των Μελισσών.

Είναι ακόμα νύχτα. Είναι ακόμα νωρίς.

Από τη μεριά της θάλασσας ακούγονται σφυρίγματα και εκρήξεις· σηκώνονται αντιαεροπορικά πυρά.

Ένας δεκανέας του αντιαεροπορικού περνάει βιαστικά από τον διάδρομο πηγαίνοντας προς τη σκάλα. «Κατέβα στο κελάρι» φωνάζει πάνω από τον ώμο του, κι ο Βέρνερ ανάβει τον φακό του, τυλίγει την κουβέρτα του μέσα στον σάκο του και βγαίνει από το δωμάτιο.

Πριν από λίγο καιρό το Ξενοδοχείο των Μελισσών ήταν ένα κεφάλτο κατάλυμα με θαλασσιά παραθυρόφυλλα στην πρόσοψη, μύδια στον πάγο και Βρετόνους σερβιτόρους με παπιγιόν που γυάλιζαν ποτήρια πίσω από την μπάρα. Διέθετε είκοσι ένα δωμάτια, επιβλητική θέα στη θάλασσα και ένα τζάκι στο σαλόνι μεγάλο σαν φορτηγό. Εδώ έπαιρναν το απεριτίφ τους οι Παριζιάνοι που έρχονταν εκδρομή τα Σαββατοκύριακα, πριν απ' αυτούς οι απεσταλμένοι της πολιτείας –υπουργοί, υφυ-

πουργοί, ηγούμενοι, ναύαρχοι— και, στους αιώνες πριν απ' αυτούς, οι ψημένοι από την αλμύρα κουρσάροι: φονιάδες, πλιατσικολόγοι, κουρσευτές, θαλασσινοί.

Πιο πριν ακόμα, πριν καν γίνει ξενοδοχείο, πριν από πέντε γεμάτους αιώνες, ήταν το σπίτι ενός πλούσιου καταδρομέα που παράτησε το κούρσο για να μελετήσει τις μέλισσες στους αγρούς έξω από το Σαιν Μαλό, γράφοντας σε σημειωματάρια και τρώγοντας μέλι κατευθείαν από τις κερήθρες. Στο δρύινο ξύλο των θυρών πάνω από τα ανώφλια υπάρχουν ακόμη σκαλισμένες μέλισσες· η σκεπασμένη από κισσούς κρήνη της αυλής έχει σχήμα κυφέλης. Το αγαπημένο σημείο του Βέρνερ είναι πέντε ξεθωριασμένες νωπογραφίες στα ταβάνια των πιο πολυτελών δωματίων, όπου μέλισσες μεγάλες σαν παιδιά αιωρούνται πάνω σε μπλε φόντο, μεγάλοι οκνηροί κηφήνες και εργάτριες με διάφανα φτερά — όπου, πάνω από μια εξαγωνική μπανιέρα, μια βασίλισσα δυόμισι μέτρων, με πολλά μάτια και χρυσαφιά γούνα στην κοιλιά, απλώνεται στο ταβάνι.

Τις τελευταίες τέσσερις εβδομάδες το ξενοδοχείο έχει μετατραπεί σε οχυρό. Ένα απόσπασμα της αυστριακής αντιαεροπορικής μοίρας έκλεισε με σανίδες όλα τα παράθυρα, αναποδογύρισε όλα τα κρεβάτια. Ενίσχυσαν την είσοδο, στοίβαξαν στις σκάλες κιβώτια γεμάτα οβίδες. Το τρίτο πάτωμα του ξενοδοχείου, όπου τα λιακωτά με τους ψευδοεξώστες επικοινωνούν απευθείας με τις επάλξεις, φιλοξενεί ένα γερασμένο αντιαρματικό πυροβόλο υψηλής ταχύτητας που λέγεται ογδονταοχτάρι και μπορεί να εκτοξεύσει βλήματα 21,5 λιβρών σε απόσταση δεκατεσσάρων χιλιομέτρων.

«Η Μεγαλειότητά της», έτσι αποκαλούν το κανόνι τους οι Αυστριακοί, και την τελευταία εβδομάδα το φροντίζουν όπως θα φρόντιζαν οι εργάτριες μέλισσες μια βασίλισσα. Της έβαλαν τα λάδια της, έβαψαν την κάννη της, λίπαναν τους τροχούς της· τοποθέτησαν γαιόσακους στα πόδια της σαν αναθήματα.

Το βασιλικό *acht acht*, μια θανάσιμη μονάρχης που τους προστατεύει όλους.

Ο Βέρνερ είναι στη σκάλα, καθ' οδόν προς το ισόγειο, όταν

το ογδονταοχτάρι βάλλει δύο φορές απανωτά. Είναι η πρώτη φορά που ακούει το κανόνι από τόσο κοντινή απόσταση, και ακούγεται σαν να κομματιάστηκε το πάνω μισό του ξενοδοχείου. Παραπατάει καλύπτοντας τα αυτιά με τα μπράτσα του. Οι τοίχοι δονούνται μέχρι τα θεμέλια κι έπειτα ξανά προς τα πάνω.

Ο Βέρνερ ακούει τους Αυστριακούς δύο πατώματα παραπάνω να ξαναγεμίζουν βιαστικά το πυροβόλο και τα σκουζιμάτα των οβίδων που σβήνουν ενώ τινάζονται πάνω από τον ωκεανό, ήδη τέσσερα με πέντε χιλιόμετρα μακριά. Συνειδητοποιεί ότι ένας από τους στρατιώτες τραγουδάει. Ή ίσως παραπάνω από ένας. Ίσως να τραγουδάνε όλοι. Οχτώ άντρες της Λουφτβάφε, κανέναν από τους οποίους δε θα επιζήσει, τραγουδάνε ένα ερωτικό τραγούδι για τη βασίλισσά τους.

Ο Βέρνερ ακολουθεί κατά πόδας τη δέσμη του φακού του στο σαλόνι. Το μεγάλο πυροβόλο εκपुरσοκροτεί τρίτη φορά και κάπου κοντά σπάνε γυαλιά, χείμαρροι καπνιάς ξεχύνονται κροταλίζοντας μέσα από την καμινάδα και οι τοίχοι του ξενοδοχείου δονούνται σαν καμπάνα που χτυπά. Ο Βέρνερ ανησυχεί ότι ο ήχος θα τινάξει τα δόντια από τα ούλα του.

Τραβάει την πόρτα του κελαριού και κοντοστέκεται μια στιγμή καθώς τα μάτια του θολώνουν.

«Αυτό είναι;» ρωτάει. «Έρχονται στ' αλήθεια;»

Αλλά ποιος είναι εκεί για να του απαντήσει;

## Σαιν Μαλό

ΣΤΑ ΚΑΑΝΤΕΡΙΜΙΑ οι τελευταίοι κάτοικοι που έμειναν μετά την εκκένωση ξυπνούν, βαρυγκωμούν, αναστενάζουν. Γεροντοκόρες, πόρνες, άντρες άνω των εξήντα. Αναβλητικοί, δωσίλογοι, δύσπιστοι, μέθυσοι. Καλόγριες όλων των ταγμάτων. Οι φτωχοί. Οι ξεροκέφαλοι. Οι τυφλοί.

Άλλοι σπεύδουν στα καταφύγια. Άλλοι λένε στους εαυτούς τους ότι είναι απλώς μια άσκηση. Άλλοι μένουν πίσω για να πάρουν μια κουβέρτα, ένα προσευχητάρι ή μια τράπουλα.

Η απόβαση έγινε πριν από δύο μήνες. Το Χερβούργο απελευθερώθηκε, η Καέν απελευθερώθηκε, η Ρεν το ίδιο. Η μισή δυτική Γαλλία είναι ελεύθερη. Στα ανατολικά οι Σοβιετικοί ξαναπήραν το Μινσκ· ο Πολωνικός Στρατός της Πατρίδας εξεγείρεται στη Βαρσοβία· μερικές εφημερίδες βρήκαν το θάρρος να υπαινιχθούν ότι το ρεύμα έχει αναστραφεί.

Αλλά όχι εδώ. Όχι στο τελευταίο οχυρό στην άκρη της ηπειρού, όχι στο τελευταίο γερμανικό προπύργιο της ακτής της Βρετανίας.

Εδώ, όπως ψιθυρίζεται, οι Γερμανοί έχουν ανακαινίσει δύο χιλιόμετρα υπόγειων διαδρόμων κάτω από τα μεσαιωνικά τείχη· έχουν χτίσει καινούριες οχυρώσεις, καινούριες σήραγγες, καινούριες οδούς διαφυγής, υπόγειους λαβύρινθους δαιδαλώδους περιπλοκότητας. Κάτω από το φρούριο της Λα Σιτέ στο ακρωτήριο, στην όχθη του ποταμού απέναντι από την παλιά πόλη, υπάρχουν δωμάτια με επιδέσμους, δωμάτια με πυρομαχικά, ακόμη κι ένα υπόγειο νοσοκομείο, ή τουλάχιστον έτσι πιστεύεται. Υπάρχει κλιματισμός, μια δεξαμενή νερού διακοσίων

χιλιάδων λίτρων, απευθείας γραμμή επικοινωνίας με το Βερολίνο. Υπάρχουν παγίδες με φλογοβόλα, ένα δίκτυο πυροβολείων με περισκοπικές διόπτρες· έχουν συγκεντρώσει τέτοια αποθέματα πολεμικού υλικού, που μπορούν να ρίχνουν βροχή τις οβίδες στη θάλασσα όλη μέρα κάθε μέρα για έναν χρόνο.

Εδώ, ψιθυρίζεται, υπάρχουν χίλιοι Γερμανοί έτοιμοι να πεθάνουν. Ή πέντε χιλιάδες. Μπορεί και περισσότεροι.

Σαιν Μαλό: Το νερό περιβάλλει την πόλη και από τις τέσσερις πλευρές. Η σύνδεσή του με την υπόλοιπη Γαλλία είναι ασθενής: ένας υπερυψωμένος διάδρομος, μια γέφυρα, μια λωρίδα άμμου. Πάνω απ' όλα είμαστε Μαλουέν, λένε οι κάτοικοι του Σαιν Μαλό. Ύστερα Βρετόνοι. Και στο τέλος Γάλλοι.

Στο φως της καταιγίδας ο γρανίτης του φαίνεται κυανός. Στις ψηλότερες φουσκονεριές η θάλασσα τρυπώνει στα υπόγεια στο κέντρο της πόλης. Στις χαμηλότερες φυρονεριές τα σκεπασμένα από πεταλίδες εγκοίλια χιλιάδων ναυαγίων ξεπροβάλλουν από τη θάλασσα.

Επί τρεις χιλιάδες χρόνια αυτό το μικρό ακρωτήριο έχει δει πολιορκίες και πολιορκίες.

Αλλά καμία σαν αυτή.

Μια γιαγιά σηκώνει ένα ανήσυχο νήπιο στον κόρφο της. Ένας μεθυσμένος που κατουράει σε ένα σοκάκι έξω από το Σαιν Σερβάν, ενάμισι χιλιόμετρο πιο πέρα, τραβάει ένα φύλλο χαρτί από έναν θάμνο. *Επείγον μήνυμα προς τους κατοίκους αυτής της πόλης, γράφει. Αναχωρήστε αμέσως για την ύπαιθρο.*

Οι αντιαεροπορικές πυροβολαρχίες στα νησάκια πετούν αστραπές και τα μεγάλα γερμανικά πυροβόλα μέσα στην παλιά πόλη στέλνουν άλλη μια ομοβροντία πυρών σφυρίζοντας πάνω από τη θάλασσα, και οι τριακόσιοι ογδόντα Γάλλοι που βρίσκονται φυλακισμένοι στο κάστρο του νησιού Νασιονάλ, πεντακόσια μέτρα έξω από την ακτή, συνωστίζονται στο σεληνοφώτιστο προαύλιο με τα μάτια στραμμένα στον ουρανό.

Τέσσερα χρόνια κατοχής, και το μουγκρητό των επερχόμενων βομβαρδιστικών τι μουγκρητό είναι; Απελευθέρωσης; Εξότωσης;

Ο ξερός κρότος απ' τα πυρά των ελαφριών όπλων. Ο τραχύς τυμπανισμός των αντιαεροπορικών πυροβόλων. Καμιά δεκαριά περιστέρια που κουρνιάζουν στο καμπαναριό του καθεδρικού ξεχύνονται σαν καταρράκτης και πετάνε προς τη θάλασσα.



## Οδός Βομπορέλ, αριθμός 4

Η ΜΑΡΙ ΛΟΡ ΛΕΜΠΛΑΝ στέκεται μόνη στην κρεβατοκάμαρά της μυρίζοντας ένα φυλλάδιο που δεν μπορεί να διαβάσει. Οι σειρήνες ουρλιάζουν. Κλείνει τα παραθυρόφυλλα και μανταλώνει το παράθυρο. Κάθε δευτερόλεπτο τα αεροπλάνα έρχονται όλο και πιο κοντά· κάθε δευτερόλεπτο είναι ένα δευτερόλεπτο χαμένο. Θα έπρεπε να τρέξει στο ισόγειο. Θα έπρεπε να πάει προς τη γωνία της κουζίνας όπου μια καταπακτή οδηγεί σε ένα κελάρι γεμάτο σκόνη και ποντικοφαγωμένα χαλιά και παλιά μπαούλα που έχουν να ανοιχτούν από αμνημονεύτων χρόνων.

Όμως εκείνη επιστρέφει στο τραπέζι στα πόδια του κρεβατιού και γονατίζει δίπλα στη μικρογραφία της πόλης.

Τα δάχτυλά της βρίσκουν ξανά τις εξωτερικές επάλξεις, τον Ολλανδικό Προμαχώνα, τη μικρή σκαλίτσα που οδηγεί προς τα κάτω. Σε αυτό το παράθυρο, ακριβώς εδώ, στην πραγματική πόλη, μια γυναίκα τινάζει τα χαλιά της κάθε Κυριακή. Από αυτό εδώ το παράθυρο ένα παιδί της φώναξε κάποτε: *Πρόσεχε πού πηγαίνεις, στραβή είσαι;*

Τα τζάμια τριζουν στα πλαίσια των παραθύρων. Τα αντιαεροπορικά πυροβόλα εξαπολύουν άλλη μια ομοβροντία. Η γη περιστρέφεται λίγο περισσότερο.

Κάτω από τα ακροδάχτυλά της η λιλιπούτεια οδός Εστρέ διασταυρώνεται με τη λιλιπούτεια οδό Βομπορέλ. Τα δάχτυλά της στρίβουν δεξιά· περνούν ξυστά από τα κατώφλια. Ένα, δύο, τρία. Τέσσερα. Πόσες φορές το έχει κάνει αυτό;

Ο αριθμός 4: το ψηλό, ετοιμόρροπο σπίτι που μοιάζει με φωλιά πουλιού και ανήκει στον θείο του πατέρα της, τον Ετιέν.

Εκεί όπου ζει τα τελευταία τέσσερα χρόνια. Όπου είναι γονατισμένη στον πέμπτο όροφο μόνη ενώ δώδεκα αμερικανικά βομβαρδιστικά πετούν μουγκρίζοντας προς το μέρος της.

Σπρώχνει προς τα μέσα τη μικροσκοπική εξώπορτα, ένα κρυφό άγκιστρο απελευθερώνεται, και το σπιτάκι υψώνεται πάνω από τη μακέτα. Στα χέρια της έχει πάνω κάτω το μέγεθος της κασετίνας των τσιγάρων του πατέρα της.

Τώρα τα βομβαρδιστικά είναι τόσο κοντά, που το πάτωμα αρχίζει να δονείται κάτω από τα γόνατά της. Έξω στον διάδρομο τα κρύσταλλα του πολυελαίου που κρέμεται πάνω από το κλιμακοστάσιο κουδουνίζουν. Η Μαρί Λορ στρίβει την καμινάδα του λιλιπούτειου σπιτιού ενενήντα μοίρες. Ύστερα τραβάει τα τρία ξύλινα φύλλα που απαρτίζουν τη στέγη του και το αναποδογυρίζει.

Μια πέτρα πέφτει στην παλάμη της.

Είναι κρύα. Μεγάλη σαν αυγό περιστεριού. Το σχήμα της μοιάζει με δάκρυ.

Η Μαρί Λορ σφίγγει το μικροσκοπικό σπιτάκι στο ένα χέρι και την πέτρα στο άλλο. Το δωμάτιο μοιάζει αγανό, φτενό. Σαν να πρόκειται να τρυπήσουν τους τοίχους του γιγάντια δάχτυλα.

«Μπαμπά;» φιθυρίζει.

## Το κελάρι

ΚΑΤΩ ΑΠΟ ΤΟΝ ΧΩΡΟ ΥΠΟΔΟΧΗΣ του Ξενοδοχείου των Μελισσών ένα κουρσάρικο κελάρι έχει πελεκηθεί μέσα στο λίθινο υπόστρωμα. Πίσω από κάσες, ντουλάπια και πίνακες με εργαλεία οι τοίχοι είναι γυμνός γρανίτης. Τρία τεράστια δοκάρια πελεκημένα με το χέρι, φερμένα ως εδώ από κάποιιο αρχαίο βρετονικό δάσος και ανυψωμένα με γερανό στη θέση τους πριν από αιώνες από ομάδες αλόγων στηρίζουν το ταβάνι.

Ένας γλόμπος ρίχνει τριγύρω μια ταλαντευόμενη σκιά.

Ο Βέρνερ Πφέννιχ κάθεται σε μια πτυσσόμενη καρέκλα μπροστά από έναν πάγκο, ελέγχει τα επίπεδα της μπαταρίας του και βάζει ακουστικά. Ο ασύρματος είναι ένας πομποδέκτης με ατσάλινη επένδυση, με κεραία μπάντας 1, 6 μέτρα. Του επιτρέπει να επικοινωνεί με έναν ίδιο πομποδέκτη στον πάνω όροφο, με δύο άλλες αντιαεροπορικές πυροβολαρχίες μέσα στα τείχη της πόλης και με το υπόγειο φρουραρχείο από την άλλη πλευρά των εκβολών του ποταμού.

Ο πομποδέκτης βουίζει ενώ ζεσταίνεται. Ένας παρατηρητής διαβάζει συντεταγμένες στο μικρόφωνο και ένας πυροβολητής τις επαναλαμβάνει. Ο Βέρνερ τρίβει τα μάτια του. Πίσω του κατασχεμένοι θησαυροί είναι στοιβαγμένοι μέχρι το ταβάνι: τυλιγμένες ταπισερί, ογκώδη επιδαπέδια ξύλινα ρολόγια, ντουλάπες και τεράστιοι πίνακες τοπίων γεμάτοι φιλές ρωγμές. Απέναντί του, πάνω σε ένα ράφι, βρίσκονται οχτώ ή εννιά γύψινα κεφάλια, τη χρησιμότητα των οποίων δεν μπορεί να मानτέψει.

Ο θεόρατος επιλοχίας Φρανκ Φολκχάιμερ κατεβαίνει τη

στενή ξύλινη σκαλίτσα και περνάει σκυφτός κάτω από τα δοκάρια. Χαμογελάει καλόκαρδα στον Βέρνερ και κάθεται σε μια μπερζέρα με χρυσή μεταξωτή επένδυση, ακουμπώντας το τουφέκι του πάνω στους τεράστιους μηρούς του, όπου μοιάζει λίγο μεγαλύτερο από κλομπ.

Ο Βέρνερ ρωτάει:

«Αρχίζει;»

Ο Φολκχάιμερ γνέφει καταφατικά. Σβήνει τον φακό του και ανοιγοκλείνει τις παράδοξα ντελικάτες βλεφαρίδες του μέσα στο μισοσκόταδο.

«Πόσο θα κρατήσει;»

«Όχι πολύ. Θα είμαστε ασφαλείς εδώ κάτω».

Ο μηχανικός, ο Μπερντ, κατεβαίνει τελευταίος. Είναι ένας μικρόσωμος άντρας με μαλλιά σε χρώμα ποντικί και αλλήθωρο βλέμμα. Κλείνει την πόρτα του κελαριού πίσω του, την αμπάρώνει και κάθεται στα μισά της ξύλινης σκάλας με ένα αποχωνωμένο ύφος στο πρόσωπο από φόβο ή από τόλμη, δύσκολο να καταλάβεις.

Με κλειστή την πόρτα ο ήχος από τις σειρήνες αμβλύνεται. Από πάνω τους ο γλόμπος στο ταβάνι τρεμοσβήνει.

Νερό, σκέφτεται ο Βέρνερ. Ξέχασα το νερό.

Μια δεύτερη αντιαεροπορική πυροβολαρχία βάλλει από κάποια ξέμακρη γωνιά της πόλης, κι ύστερα το ογδονταοχτάρι στην ταράτσα εκπυρσοκροτεί ξανά, στεντόρειο, θανατηφόρο, κι ο Βέρνερ ακούει τον όλμο να εκσφενδονίζεται ουρλιάζοντας στον ουρανό. Χείμαρροι σκόνης πέφτουν συρίζοντας από το ταβάνι. Μέσα από τα ακουστικά ο Βέρνερ ακούει τους Αυστριακούς από πάνω να τραγουδάνε ακόμα: «...auf d'Wulda, auf d'Wulda, da scheint d'Sunn a so gulda... Στη Βούλντα, στη Βούλντα ο ήλιος λάμπει τόσο χρυσός».

Ο Φολκχάιμερ ξύνει νυσταγμένος έναν λεκέ στο παντελόνι του. Ο Μπερντ ζεσταίνεται με το χνότο του τα χέρια του. Ο πομποδέκτης μεταδίδει τρίζοντας ταχύτητες ανέμου, ατμοσφαιρική πίεση, τροχιές. Ο Βέρνερ σκέφτεται το σπίτι του. Τη φράου Έλενα σκυμμένη πάνω από τα παπουτσάκια του να του δένει

με διπλό κόμπο τα κορδόνια. Τα αστέρια να περνάνε περιστροφικά από τον φεγγίτη. Τη μικρή του αδερφή, τη Γιούττα, με ένα πάπλωμα τυλιγμένο στους ώμους και το ακουστικό του ραδιοφώνου να κρέμεται από το αριστερό αυτί της.

Τέσσερις ορόφους πιο πάνω οι Αυστριακοί χώνουν άλλη μια οβίδα στο πυγαίο του ογδονταοχταριού, ελέγχουν δύο φορές την τραβέρσα και βουλώνουν τ' αυτιά τους μόλις εκπυρσοκροτεί, αλλά εδώ κάτω ο Βέρνερ ακούει μόνο τις φωνές του ραδιοφώνου της παιδικής του ηλικίας: *Η Θεά της Ιστορίας έστρεψε το βλέμμα της στη γη. Μόνο μέσα από τις δυνατότερες φωτιές μπορεί να επιτευχθεί η κάθαρση.* Βλέπει ένα δάσος από μαραμμένα ηλιοτρόπια. Βλέπει ένα σμήνος κοτσύφια να σκάνε μέσα από ένα δέντρο.

## Οι βόμβες πέφτουν

ΔΕΚΑΕΦΤΑ, ΔΕΚΑΟΧΤΩ, δεκαεννιά, είκοσι. Τώρα η θάλασσα τρέχει ξέφρενα κάτω από τα παράθυρα διόπτρευσης. Τώρα οι στέγες. Δύο μικρότερα αεροσκάφη χαράζουν τον διάδρομο με καπνό και το κύριο βομβαρδιστικό αδειάζει τις βόμβες του ακολουθούμενο από άλλα έντεκα. Οι βόμβες πέφτουν διαγωνίως: τα βομβαρδιστικά ανεβαίνουν ψηλότερα και φεύγουν.

Η κάτω μεριά του ουρανού μαυρίζει από στίγματα. Ο θεός της Μαρί Λορ, κλεισμένος μαζί με εκατοντάδες άλλους μέσα στις πύλες του Κάστρου Νασιονάλ πεντακόσια μέτρα μακριά από την ακτή, σηκώνει το βλέμμα στον ουρανό και σκέφτεται: ακρίδες, και μια φράση από την Παλαιά Διαθήκη του 'ρχεται στον νου από κάποια αραχνιασμένη ώρα του κατηχητικού: *Αι ακρίδες αίτινες δεν έχουσι βασιλέα, αλλ' εκβαίνουσι πάσαι ομού κατά τάγματα.*

Ορδή δαιμόνων. Αναποδογυρισμένοι σάκοι με φασόλια. Εκαστό σπασμένα ροζάρια. Υπάρχουν χιλιάδες μεταφορές, κι όλες τους είναι ανεπαρκείς: σαράντα βόμβες ανά αεροσκάφος, τετρακόσιες ογδόντα σύνολο, τριάντα τρεις χιλιάδες κιλά εκρηκτικών.

Μια χιονοστιβάδα κατηγορίζει προς την πόλη. Ένας τυφώνας. Φλιτζάνια πέφτουν παρασυρμένα από τα ράφια. Πίνακες γλιστρούν απ' τα καρφιά. Ένα τέταρτο του δευτερολέπτου αργότερα ο ήχος των σειρήνων πνίγεται. Όλοι οι ήχοι πνίγονται. Το βουητό γίνεται τόσο εκκωφαντικό, που διαχωρίζει τις μεμβράνες του μέσου ωτός.

Τα αντιαεροπορικά πυροβόλα εκτοξεύουν τις τελευταίες

οβίδες τους. Δώδεκα βομβαρδιστικά συμπτύσσονται και φεύγουν αλώβητα μέσα στην μπλε νύχτα.

Στον πέμπτο όροφο του αριθμού 4 της οδού Βομπορέλ η Μαρί Λορ χώνεται κάτω από το κρεβάτι της και σφίγγει την πέτρα και το σπιτάκι στο στήθος της.

Στο κελάρι κάτω από το Ξενοδοχείο των Μελισσών ο γλόμπος στο ταβάνι τρεμοπαίζει και σβήνει.

*Eva*



1934



## Muséum National d'Histoire Naturelle

Η ΜΑΡΙ ΛΟΡ ΛΕΜΠΛΑΝ είναι μια ψηλή εξάχρονη γεμάτη φακίδες στο Παρίσι, με όραση που εξασθενεί ταχύτατα τη μέρα που ο πατέρας της τη στέλνει στην παιδική ξενάγηση του Εθνικού Μουσείου Φυσικής Ιστορίας όπου εργάζεται. Ο ξεναγός είναι ένας καμπουριασμένος γέρος επιμελητής που μετά βίας ξεπερνάει σε μπόι τα παιδιά. Χτυπάει την άκρη του μπαστουνιού του στο πάτωμα για να ζητήσει την προσοχή τους και οδηγεί τα δώδεκα παιδιά για τα οποία είναι υπεύθυνος μέσα από τους κήπους στις αντικρινές αίθουσες.

Τα παιδιά παρακολουθούν τους μηχανικούς καθώς χρησιμοποιούν τροχαλίες για να σηκώσουν το μηριαίο οστό ενός απολιθωμένου δεινόσαυρου. Βλέπουν μια βαλσαμωμένη καμηλοπάρδαλη σε ένα αποθηκάκι, με το τομάρι της φθαρμένο κατά τόπους στη ράχη. Κοιτάζουν μέσα στα συρτάρια των ταριχευτών, που είναι γεμάτα φτερά και νύχια και γυάλινα μάτια· ξεφυλλίζουν ένα διακοσιετές φυτολόγιο που τα φύλλα του κοσμούνται από ορχιδέες, μαργαρίτες και βότανα.

Στο τέλος ανεβαίνουν τα δεκαέξι σκαλοπάτια της Πτέρυγας Ορυκτολογίας. Ο ξεναγός τους δείχνει αχάτη από τη Βραζιλία και βιολετιούς αμέθυστους και έναν μετεωρίτη πάνω σε ένα βάθρο για τον οποίο ισχυρίζεται ότι είναι τόσο αρχαίος όσο το ίδιο το ηλιακό σύστημα. Κατόπιν τους οδηγεί εφ' ενός ζυγού να κατέβουν δύο στριφογυριστές σκάλες και να περάσουν πολλούς διαδρόμους, ώσπου σταματάει έξω από μια σιδερένια πόρτα με μία κλειδαρότρυπα.

«Η ξενάγηση έλαβε τέλος» λέει.

Ένα κορίτσι λέει:

«Μα τι είναι πίσω από εκεί;»

«Πίσω από την πόρτα είναι μια άλλη κλειδωμένη πόρτα, λίγο μικρότερη».

«Και από πίσω τι είναι;»

«Μια τρίτη κλειδωμένη πόρτα, ακόμα πιο μικρή».

«Κι από πίσω;»

«Μια τέταρτη, και μια πέμπτη, και ούτω καθ' εξής, μέχρι να φτάσεις στη δέκατη τρίτη, μια κλειδωμένη πορτούλα όχι μεγαλύτερη από παπούτσι».

Τα παιδιά γέρνουν προς το μέρος του:

«Και μετά;»

«Πίσω από τη δέκατη τρίτη πόρτα» –ο ξεναγός γνέφει μεγαλύτερα με το αδιανόητα ρυτιδιασμένο χέρι του– «βρίσκεται η Φλογισμένη Θάλασσα».

Απορία. Νευρικότητα.

«Ελάτε τώρα. Δεν έχετε ακούσει ποτέ για τη Φλογισμένη Θάλασσα;»

Τα παιδιά γνέφουν αρνητικά. Η Μαρί Λορ σηκώνει το βλέμμα της στους γυμνούς γλόμπους που κρέμονται ανά δυόμισι μέτρα από το ταβάνι· καθένας δημιουργεί στο οπτικό της πεδίο μια περιστρεφόμενη άλω στα χρώματα του ουράνιου τόξου.

Ο ξεναγός κρεμάει τη μαγκούρα στον καρπό του και τρίβει τα χέρια του.

«Είναι μεγάλη ιστορία. Θέλετε ν' ακούσετε μια μεγάλη ιστορία;»

Εκείνα γνέφουν καταφατικά.

Ξεροβήχει.

«Πριν από αιώνες, σε έναν τόπο που τώρα αποκαλούμε Βόρνεο, ένας πρίγκιπας μάζεψε μια γαλάζια πέτρα από την κοίτη ενός ξεροπόταμου επειδή του φάνηκε όμορφη. Όμως, στον δρόμο του γυρισμού για το παλάτι του επιτέθηκαν καβαλάρηδες και τον μαχαίρωσαν στην καρδιά».

«Τον μαχαίρωσαν στην καρδιά;»

«Αλήθεια;»

«Ησυχία» λέει ένα αγόρι.

«Οι κλέφτες τού πήραν τα δαχτυλίδια, το άλογο, ό,τι είχε και δεν είχε. Επειδή όμως η γαλάζια πετρούλα ήταν σφιγμένη στη φούχτα του, δεν την ανακάλυψαν. Και ο ετοιμοθάνατος πρίγκιπας κατόρθωσε να συρθεί μέχρι το παλάτι. Ύστερα έπεσε αναίσθητος για δέκα μέρες. Τη δέκατη μέρα, προς μεγάλη έκπληξη των νοσοκόμων του, ανακάθισε, άνοιξε το χέρι του, και η πέτρα ήταν εκεί.

»Οι γιατροί του σουλτάνου είπαν ότι έγινε θαύμα, ότι ο πρίγκιπας κανονικά δε θα έπρεπε να είχε επιβιώσει από τόσο βίαιο τραύμα. Οι νοσοκόμες είπαν ότι η πέτρα είχε οπωσδήποτε θεραπευτικές δυνάμεις. Οι κοσμηματοποιοί του σουλτάνου είπαν κάτι άλλο: είπαν ότι η πέτρα ήταν το μεγαλύτερο ακατέργαστο διαμάντι που είχε δει ποτέ κανείς. Ο πιο ταλαντούχος τεχνίτης του παλατιού πέρασε οχτώ μέρες κόβοντάς το, κι όταν τελείωσε, είχε ένα εκθαμβωτικό μπλε χρώμα, το μπλε των τροπικών θαλασσών, αλλά και μια στάλα κόκκινο στο κέντρο του, σαν φλόγες μέσα σε μια σταγόνα νερό. Ο σουλτάνος πρόσταξε να το δέσουν σε ένα στέμμα για τον πρίγκιπα και έλεγαν ότι όποτε ο νεαρός πρίγκιπας καθόταν στον θρόνο του και τον χτυπούσε ο ήλιος από τη σωστή γωνία γινόταν τόσο εκθαμβωτικός, που οι επισκέπτες δεν μπορούσαν να ξεχωρίσουν τη σιλουέτα του από το φως».

«Είστε σίγουρος ότι είναι αλήθεια;» ρωτάει ένα κορίτσι.

«Ησυχία» λέει το αγόρι.

«Η πέτρα έμεινε γνωστή ως Φλογισμένη Θάλασσα. Κάποιοι πίστευαν ότι ο πρίγκιπας ήταν θεότητα και όσο είχε την πέτρα δε γινόταν να σκοτωθεί. Όμως κάτι παράξενο άρχισε να συμβαίνει: όσο περισσότερο φορούσε το στέμμα τόσο χειρότερη η τύχη του. Μέσα σε έναν μήνα έχασε έναν αδερφό από πνιγμό και έναν άλλον από δάγκωμα φιδιού. Μέσα σε έξι μήνες ο πατέρας του αρρώστησε και πέθανε. Και, σαν να μην έφταναν αυτά, οι ιχνηλάτες του σουλτάνου ανήγγειλαν ότι στα ανατολικά συγκεντρωνόταν ένας μεγάλος στρατός.

»Ο πρίγκιπας συγκάλεσε τους συμβούλους του πατέρα του. Όλοι είπαν ότι έπρεπε να ετοιμαστεί για πόλεμο· όλοι εκτός από έναν, έναν ιερέα, που είπε ότι είχε δει ένα όνειρο. Στο όνειρο η Θεά της Γης του είχε πει πως είχε φτιάξει τη Φλογισμένη Θάλασσα για να τη δωρίσει στον εραστή της, τον Θεό της Θάλασσας, και του είχε στείλει το πετράδι με το ποτάμι. Όταν το ποτάμι ξεράθηκε όμως και τη βρήκε ο πρίγκιπας, η θεά οργίστηκε. Καταράστηκε την πέτρα και όποιον την είχε στην κατοχή του».

Όλα τα παιδιά γέρνουν προς το μέρος του, ανάμεσά τους και η Μαρί Λορ.

«Η κατάρα ήταν αυτή: Ο κάτοχος του πετραδιού θα ζούσε για πάντα, αλλά όσο το είχε στην κατοχή του οι συμφορές θα έπεφταν απανωτά πάνω σε όσους αγαπούσε σαν ατέλειωτη βροχή».

«Θα ζούσε για πάντα;»

«Αλλά αν πετούσε το διαμάντι στη θάλασσα, παραδίδοντας το στον δικαιωματικό παραλήπτη του, η θεά θα έπαιρνε πίσω την κατάρα. Έτσι ο πρίγκιπας, σουλτάνος πια, συλλογίστηκε τρεις μέρες και τρεις νύχτες και τελικά αποφάσισε να κρατήσει το πετράδι. Του είχε σώσει τη ζωή· πίστευε ότι τον έκανε άφθαρτο. Και πρόσταξε να κόψουν τη γλώσσα του ιερέα».

«Άουτς» είπε το πιο μικρό αγόρι.

«Μεγάλο λάθος» είπε το ψηλότερο κορίτσι.

«Οι εισβολείς ήρθαν» λέει ο επιμελητής «και γκρέμισαν το παλάτι και σκότωσαν όποιον βρήκαν, και ο πρίγκιπας δεν ξαναφάνηκε ποτέ, και επί διακόσια χρόνια δεν ξανάκουσε κανείς για τη Φλογισμένη Θάλασσα. Κάποιοι λέγανε ότι το πετράδι κόπηκε σε μικρότερα πετράδια· άλλοι ότι ο πρίγκιπας είχε ακόμα την πέτρα, ότι είχε πάει στην Ιαπωνία ή στην Περσία, ότι ήταν ένας ταπεινός αγρότης που δε φαινόταν να γερνάει.

»Κι έτσι η πέτρα σβήστηκε από την ιστορία. Μέχρι τη μέρα που ένας Γάλλος έμπορος διαμαντιών, σε ένα ταξίδι του στα Ορυχεία Γκολκόντα της Ινδίας, είδε ένα τεράστιο διαμάντι σε σχήμα αχλαδιού. Εκατόν τριάντα τρία καράτια. Σχεδόν άφο-

γη καθαρότητα. Μεγάλο σαν αυγό περιστεριού, έγγραφε, και μπλε σαν τη θάλασσα, αλλά με μια κόκκινη λάμψη στον πυρήνα του. Έφτιαξε ένα εκμαγείο του πετραδιού και το έστειλε σε έναν δούκα στη Λορρένη που έκανε σαν τρελός για τα πετράδια, προειδοποιώντας τον για τις φήμες σχετικά με κάποια κατάρτα. Όμως ο δούκας ήθελε διακαώς το διαμάντι. Έτσι ο έμπορος το έφερε στην Ευρώπη και ο δούκας το έδωσε στην άκρη ενός μπαστουνιού και το κουβαλούσε μαζί του όπου κι αν πήγαινε».

«Όχι».

«Μέσα σε έναν μήνα η δούκισσα κόλλησε μια ασθένεια στον λαϊμό. Δύο από τους αγαπημένους τους υπηρέτες έπεσαν από τη στέγη και έσπασαν τον σβέρκο τους. Έπειτα ο μοναχογιός του δούκα σκοτώθηκε σε ατύχημα με το άλογο. Παρόλο που όλοι έλεγαν ότι ο ίδιος ο δούκας φαινόταν καλύτερα από ποτέ, εκείνος φοβόταν να βγει έξω, φοβόταν να δεχτεί επισκέπτες. Στο τέλος πείστηκε τόσο πολύ πως το πετράδι ήταν η καταραμένη Φλογισμένη Θάλασσα, που ζήτησε από τον βασιλιά να τη φυλάξει στο μουσείο του, με τον όρο να μείνει κλειδωμένη μέσα σε ένα ειδικά χτισμένο θησαυροφυλάκιο και το θησαυροφυλάκιο να μην ανοιχτεί για διακόσια χρόνια».

«Και;»

«Και έχουν περάσει εκατόν ενενήντα έξι χρόνια».

Όλα τα παιδιά μένουν σιωπηλά για μια στιγμή. Πολλά μετράνε με τα δάχτυλα. Κατόπιν σηκώνουν χέρι ταυτόχρονα.

«Μπορούμε να τη δούμε;»

«Όχι».

«Έστω να ανοίξουμε την πρώτη πόρτα;»

«Όχι».

«Εσείς την έχετε δει;»

«Δεν την έχω δει».

«Τότε πώς ξέρετε ότι είναι στ' αλήθεια εκεί;»

«Πρέπει να πιστεύεις στην ιστορία».

«Τι αξία έχει, κύριε; Μπορείς να αγοράσεις τον Πύργο του Άιφελ;»

«Με ένα διαμάντι τόσο μεγάλο και τόσο σπάνιο κατά πάσα πιθανότητα θα μπορούσες να αγοράσεις πέντε Πύργους του Άιφελ».

Κραυγές έκπληξης.

«Όλες αυτές οι πόρτες είναι για να εμποδίζουν τους κλέφτες να μπουκν μέσσα;»

«Ίσως» λέει ο ξεναγός κλείνοντας το μάτι «είναι για να εμποδίζουν την κατάρρα να βγει έξω».

Τα παιδιά σταματάνε να μιλούν. Δυο τρία κάνουν ένα βήμα πίσω.

Η Μαρί Λορ βγάξει τα γυαλιά της και ο κόσμος γίνεται άμορφος.

«Γιατί» ρωτάει «δεν παίρνετε το διαμάντι να το ρίξετε στη θάλασσα;»

Ο επιμελητής την κοιτάζει. Τα άλλα παιδιά την κοιτάζουν.

«Πότε ήταν η τελευταία φορά» λέει ένα από τα μεγαλύτερα παιδιά «που είδες κάποιον να πετάει πέντε Πύργους του Άιφελ στη θάλασσα;»

Ακούγονται γέλια. Η Μαρί Λορ συνοφρυώνεται. Είναι μονάχα μια σιδερένια πόρτα με μια μπρούντζινη κλειδαριά.

Η ξενάγηση τελειώνει, τα παιδιά σκορπίζουν και η Μαρί Λορ επιστρέφει στη Μεγάλη Αίθουσα με τον πατέρα της. Εκείνος ισιώνει τα γυαλιά στη μύτη της και της βγάξει ένα φύλλο από τα μαλλιά.

«Πέρασες καλά, αγαπητή μου;»

Ένα καφετί σπουργιτάκι πετάγεται από τα δοκάρια της οροφής και προσγειώνεται στις πλάκες μπροστά της. Η Μαρί Λορ απλώνει την ανοιγμένη παλάμη της. Το σπουργιτάκι γέρνει το κεφαλάκι του σαν να το σκέφτεται. Ύστερα φτερουγίζει μακριά.

Έναν μήνα αργότερα χάνει το φως της.

## Τσολλφεράιν

Ο ΒΕΡΝΕΡ ΠΦΕΝΝΙΧ μεγαλώνει πεντακόσια χιλιόμετρα νοτιοανατολικά του Παρισιού, σε ένα μέρος που ονομάζεται Τσολλφεράιν: ένα ανθρακωρυχείο δεκαεφτά τετραγωνικών χιλιομέτρων έξω από το Έσπεν της Γερμανίας. Είναι γη του χάλυβα, γη του ανθρακίτη, ένας τόπος γεμάτος τρύπες. Φουγάρα καπνίζουν και βαγονέτα πηγαινοέρχονται τσουλώντας πάνω σε υπερυψωμένες ράγες και γυμνά δέντρα στέκονται πάνω από σωρούς σκωρίας σαν σκελετωμένα χέρια που ξεφύτρωσαν από τον κάτω κόσμο.

Ο Βέρνερ και η μικρή του αδερφή, η Γιούττα, μεγάλωσαν στο Σπίτι των Παιδιών, ένα διώροφο ορφανοτροφείο χτισμένο από τούβλα κλίνκερ στη Βικτοριαστράσσε που τα δωμάτιά του είναι γεμάτα από τον βήχα άρρωστων παιδιών, το κλάμα νεογέννητων και από καταχτυπημένα μπαούλα όπου αναπαύονται τα τελευταία υπάρχοντα πεθαμένων γονιών: φορέματα φτιαγμένα από ρετάλια, μαυρισμένα γαμήλια μαχαιροπύρινα, ξεθωριασμένες αμβροτυπίες πατεράδων που τους κατάπιαν τα ορυχεία.

Τα πρώτα χρόνια του Βέρνερ είναι τα πιο φτωχικά. Οι άντρες πιάνονται στα χέρια έξω από τις πύλες του Τσολλφεράιν για τις δουλειές, τα αυγά πωλούνται προς δύο εκατομμύρια ράιχσμαρκ το ένα και ο ρευματικός πυρετός γυροφέρει το Σπίτι των Παιδιών σαν λύκος. Δεν υπάρχει ούτε βούτυρο ούτε κρέας. Τα φρούτα είναι μια ανάμνηση. Κάποια βράδια, τους χειρότερους μήνες, το μόνο που έχει η διευθύντρια του ιδρύματος για να ταΐσει τα δώδεκα παιδιά που φροντίζει είναι πίτες φτιαγμένες από σκόνη μουστάρδας και νερό.

Όμως ο εφτάχρονος Βέρνερ επιβιώνει. Είναι μικρόσωμος

για την ηλικία του, τα αυτιά του πετάνε και μιλάει με φιλή, γλυκιά φωνή· η λευκότητα των μαλλιών του κάνει τους άλλους να στέκονται αποσβολωμένοι. Χιόνι, γάλα, κιμωλία. Ένα χρώμα που είναι η απουσία χρώματος. Κάθε πρωί δένει τα παπούτσια του, χώνει εφημερίδες κάτω από το παλτό του για μόνωση από το κρύο και βγαίνει να εξερευνήσει τον κόσμο. Πιάνει χιονονιφάδες, γυρίνους, βάτραχους σε χειμερία νάρκη· αποσπάει με μαλαγανιές ψωμί από φουρνάρηδες που δεν έχουν ψωμί να πουλήσουν· εμφανίζεται τακτικά στην κουζίνα με φρέσκο γάλα για τα μωρά. Φτιάχνει διάφορα: χάρτινα κουτιά, άτεχνα διπλάνα, βαρκούλες με κινούμενα πηδάλια.

Κάθε δυο μέρες ξαφνιάζει τη διευθύντρια με κάποιο αναπάντητο ερώτημα: «Πώς παθαίνουμε λόξιγκα, φράου Έλενα;» Η: «Αφού το φεγγάρι είναι τόσο μεγάλο, φράου Έλενα, γιατί φαίνεται τόσο μικρό;» Η: «Φράου Έλενα, μια μέλισσα ξέρει ότι θα πεθάνει αντσιμπήσει κάποιον;»

Η φράου Έλενα είναι μια προτεστάντισσα καλόγρια από την Αλσατία που αγαπάει περισσότερο τα παιδιά απ' ό,τι την επιτήρηση. Τραγουδάει λαϊκά γαλλικά τραγούδια με τσιριχτή φιλή φωνή, έχει αδυναμία στο σέρι και συχνά αποκοιμείται όρθια. Μερικές νύχτες αφήνει τα παιδιά να μείνουν ξύπνια μέχρι αργά ενώ τους αφηγείται ιστορίες στα γαλλικά για τα παιδικά της χρόνια πάνω στα βουνά, για στέγες που είχαν δυο μέτρα χιόνι, για τελάληδες, για ρυάκια που άχνιζαν στην παγωνιά και για αμπέλια πασπαλισμένα με πάγο: έναν κόσμο βγαλμένο από χριστουγεννιάτικα παραμύθια.

«Οι κουφοί ακούνε τους χτύπους της καρδιάς τους, φράου Έλενα;»

«Γιατί η κόλλα δεν κολλάει στο εσωτερικό του μπουκαλιού, φράου Έλενα;»

Θα βάλει τα γέλια. Θα ανακατέψει τα μαλλιά του Βέρνερ· θα φιθυρίσει:

«Θα πουν ότι είσαι πολύ μικρός, Βέρνερ, ότι έρχεσαι από το πουθενά, ότι δεν πρέπει να κάνεις μεγάλα όνειρα. Όμως εγώ πιστεύω σ' εσένα. Νομίζω ότι θα κάνεις κάτι σπουδαίο».



Υστερα θα τον στείλει στο κρεβατάκι που έχει πάρει δικό του στη σοφίτα, στριμωγμένο κάτω από έναν φεγγίτη.

Μερικές φορές ο Βέρνερ και η Γιούττα ζωγραφίζουν. Η αδερφή του έρχεται κρυφά στο κρεβατάκι του και ξαπλώνουν παρέρια μπρούμυτα και χρησιμοποιούν εναλλάξ το ίδιο μολύβι. Η Γιούττα, παρόλο που είναι δυο χρόνια μικρότερη, έχει περισσότερο ταλέντο. Πάνω απ' όλα της αρέσει να ζωγραφίζει το Παρίσι, μια πόλη που έχει δει σε μία και μοναδική φωτογραφία, στο οπισθόφυλλο ενός ρομαντικού μυθιστορήματος της φράου Έλενας: δικλινείς στέγες, ομιχλώδεις πολυκατοικίες, το σιδερένιο πλέγμα ενός μακρινού πύργου. Ζωγραφίζει σπειροειδείς λευκούς ουρανοξύστες, περίπλοκες γέφυρες, κοπάδια από σιλουέτες δίπλα σε ένα ποτάμι.

Άλλες μέρες, μετά τα μαθήματα, ο Βέρνερ σέρνει τη μικρή του αδερφή απ' άκρη σ' άκρη στο συγκρότημα μέσα σε ένα βαγόκι που συναρμολόγησε από σκόρπια εξαρτήματα. Τρέχουν με κλαγγές στους μεγάλους χαλικόστρωτους δρόμους, μπροστά από στεγασμένα φρεάτια και σκουπίδια που καίγονται μέσα σε βαρέλια, μπροστά από απολυμένους εργάτες που κάθονται όλη μέρα πάνω σε αναποδογυρισμένα καφάσια ακίνητοι σαν αγάλματα. Η μία ρόδα φεύγει τακτικά και ο Βέρνερ ανακουρκουδίζει υπομονετικά δίπλα της βάζοντας τα μπουλόνια στη θέση τους. Γύρω τους οι σιλουέτες των εργατών της δεύτερης βάρδιας μπαίνουν σέρνοντας τα πόδια τους στις αποθήκες, ενώ οι εργάτες της πρώτης βάρδιας γυρίζουν σέρνοντας τα πόδια στα σπίτια τους, καμπουριασμένοι, πεινασμένοι, με μπλαβισμένες μύτες, με πρόσωπα σαν μαύρα κρανία κάτω από τα κράνη τους. «Γεια σας» λέει κελαηδιστά ο Βέρνερ «καλησπέρα», αλλά οι εργάτες των ορυχείων συνήθως τον προσπερνάνε χωλαίνοντας χωρίς να απαντήσουν, ίσως χωρίς καν να τον βλέπουν, με τα μάτια στραμμένα στη λάσπη, ενώ η οικονομική κατάρρευση της Γερμανίας υψώνεται απειλητικά από πάνω τους σαν την αυστηρή γεωμετρία των εργοστασίων.

Ο Βέρνερ και η Γιούττα κοσκινίζουν τους σωρούς της γυαλιστερής μαύρης σκόνης· σκαρφαλώνουν πάνω σε βουνά από

σκουριασμένα μηχανήματα. Κόβουν μούρα από βάτα και πι-  
κραλίδες από τις αλάνες. Καμιά φορά καταφέρνουν να βρουν  
φλούδες από πατάτες ή φύλλα από καρότα στους σκουπιδο-  
τενεκέδες· άλλα απογεύματα μαζεύουν χαρτιά για τη ζωγρα-  
φική ή παλιά σωληνάρια οδοντόπαστας, απ' όπου μπορούν να  
βγάλουν τα υπολείμματα για να τα κάνουν κιμωλία αποξηραί-  
νοντάς τα. Μια στο τόσο ο Βέρνερ σέρνει τη Γιούττα μέχρι την  
είσοδο της Ένατης Στοάς, του μεγαλύτερου ορυχείου, που εί-  
ναι τυλιγμένο στον θόρυβο, φωτισμένο σαν πιλότος στο κέντρο  
ενός καυστήρα υγραερίου· ένας ανεγκυστήρας ύψους πέντε  
ορόφων είναι σκυμμένος από πάνω του, καλώδια κρέμονται,  
σφυριά βροντοχτυπούν, άντρες φωνάζουν, ένας ολόκληρος χάρ-  
της μιας διπλωμένης και συμπτυγμένης βιομηχανίας απλώνε-  
ται προς κάθε κατεύθυνση μέχρι εκεί που φτάνει το μάτι, και  
τα δυο παιδιά παρακολουθούν τα βαγονέτα με τον άνθρακα να  
ανεβαίνουν τσουλώντας μέσα από τη γη και τους ανθρακωρύ-  
χους να ξεχύνονται από τις αποθήκες με τις καραβάνες τους  
προς την μπούκα του ανεγκυστήρα σαν έντομα προς μια φω-  
τισμένη παγίδα.

«Εκεί κάτω» ψιθυρίζει ο Βέρνερ στην αδερφή του. «Εκεί  
πέθανε ο πατέρας».

Κι ενώ πέφτει η νύχτα ο Βέρνερ σέρνει βουβά τη μικρή Γιούτ-  
τα πάλι πίσω στις πυκνοχτισμένες γειτονιές του Τσολλφεράιν,  
δυο χιονόμαλλα παιδιά σε ένα γούπατο καρβουνόσκονης, που  
κουβαλούν τους ευτελείς θησαυρούς τους στο νούμερο 3 της  
Βικτοριαστράσε, όπου η φράου Έλενα κοιτάζει τη φωτιά στην  
καρβουνόσομπα τραγουδώντας ένα γαλλικό νανούρισμα με  
κουρασμένη φωνή ενώ ένα νήπιο τραβάει τα κορδόνια της πο-  
διάς της κι ένα άλλο ωρύεται στον κόρφο της.